

DM

magazin

Csongor Győző

SZEGEDI 48-ASOK

„Az egész küzdő magyar generalitásban az egyetlen, kiról elmondható, hogy boldog. Ugyanis Szegeden s még akkor hunyt el, midőn remélheté, hogy az ügy, mellyen egész lelkével csünge, bukni nem fog...”

Így méltatják a kortársak a Szegeden, 1849. július végén kolerában elhalt Röpásy Mihályt. Ha életben marad, Haynau bizonytalanként voltna Aradon a „13-ik tábornokként” (a kivégzettek között ugyanis Lázár csak ezredes volt!). Sírja a mostani Belvárosi temetőben van. Temetése alkalmával Kossuth és a kormányférfiak állották körül.

A történetírás — s ez érthetően — nagyon keveset jegyzett föl ennek a kiváló férfiúnak működéséről. Kemeccsén (Nyiregyháztól nem messze) született, 1819. szept. 22-én. Testvére, R. Sándor mint kitűnő állattenyésztő tette ismerté nevét a hazában. A Röpásy-fiúk nevelője Erdélyi János, a későbbiek során országos hírvé vált népdalgyűjtő, költő és kritikus volt. Röpásy Mihály katonai pályára lépett. Hadnagy korában együtt szolgál báró Jellasics Józseffel, s 1848-ban már a Galiciában állomásozó Württemberg-huszárok ezredese. A hadjáratok kezdetén szabadsággért rajongó szíve hozta haza messi idegenből. Ugyanaz a hívszó, ami Lenkey századát. Petőfi lánglelke sugaraiból szőtt cserkoszorú őt is méltán illethette...

Mint ezredes vett részt a pákozdi, majd a schwechati csatában. 1848. nov. 1-én nevezik ki tábornoknak, Perczel Mórral együtt. A 32 tagú tábornoki karban rangsorban az ötödik, jöhetnek korra nézve csak a huszonhatodik. Ott találjuk a kápolnai csatában is. Bátor katona a csatásokon, tapasztalt férfi a tanácsban. Nevét nem őrzik győzelmes csaták, pedig mindenütt ott volt, ahol az elnyomott nép igazát tettekkel kellett támogatni. Nem vezetett önálló hadtestet, de ha tervezni kellett, mindig őt szólították. Volt lovassági felügyelő, a tartaléksereg parancsnoka. Ő volt a pótlóvezetési osztály elnöke is. 1849 májusától kezdve gyakorlatilag ő vezette a hadügyminisztériumot.

Egy Görgeyhez intézett Kossuth-levélből idézünk: „... olyan bővében van-e G. a jó huszártiszteknek, hogy lővászárítás végett most ezeket elküldheti az ellenség elől...?” Görgey válasza: „Röpásyért ajánlottam, mert őt mostani hivatalára legalkalmasabbnak ösmerem... a jó organizáló most többet használ a hazának, mint két jó vezér...”

Budavár ostroma után tevékenysége kizárólag a hadügyi

vezetéssel kapcsolatos. Követi a kormányt júliusban Szegedre. 1849. május 10-én még Debrecenből mond köszönetet Szeged város lelkes tanácsának „azon hazafias készségért, miszerint am-bár fiai közül 3000 egyén veszt részt szabadságharcunkban, mégis nem várova felszólítást, 130 helyett 550 újonccal siet a szabadság védelmére”.

Szegeden 1849. június 28-án lép föl a kolerajárvány. Főleg a nép és katonaság soraiból szedi áldozatait. Röpásy a legbuzgóbb ápolás sem volt képes megmenteni. Vele együtt temették el Szöllösy Gáspár hadügyi titkárt, s Tóth János tüzér főhadnagyot. Síremlékük leleplezését a Bach-korszakban csak lopva lehetett megtartani. Az 1950-es években a III. ker. tanács felújította sírját a Belvárosi temetőben, de az eredeti márványtábla meglehetősen rongált állapotban van. Megérett arra, hogy a múzeum kőtarabán nyerve elhelyezést, viszont arra is megérett az idő, hogy Röpásy emléket, az évforduló tiszteletére közösen örökítse meg Kemeccse község közönsége a bölcső — s Szeged városa az „örökbefogadott honvédtábornok” koporsója jogán...

Kossuth korának becsületes magyar szállásainál közé tartozott Klauzál Gábor, akinek 1848-ban „tálcán hozták” a miniszteri tárcát. Körültekintő, óvatos politikus volt, a záradékok, a clausulák igazi mestere. Azért is csinált szójátékot nevéből az akkori forradalmi újság, a Charivari is:

Ministeri székben ül és pauszál
Egész pietással az áldott Klauzál.

Ósei Belgiumba menekült huszíták voltak, s még a Clauzel nevet viselték. Klauzál Gábor Pesten született 1804-ben, s bátyja, aki viszont szegedi születésű, hívta meg őt Szegedre. A helyi hagyomány úgy tartja, hogy mint patrízáli jurátus, gyalogszerrel jött ide, kendőbe kötve hozta botja végére akasztott batyuját. A városházán, a „táncpalotában” rendezett bálon, mint délceg ifjú hódította meg a legszebb „szegedi” lány, Prezetska Mária szívét. Szerelme, házasság, s a ranglétra következett ezután, 1828-ban a megyei közgyűlés első aljegyzője, majd táblabíró, s 1832-ben a város köveke Pozsonyban. 1848. március 22-én Batthyány Lajos küldönc útján szólította fel, hogy fogadja el a földművelésügyi tárcát. Világos után a Neugebäude is megjárta, de az osztrák haditörvényszék fölmentette. Az önkényuralom alatt Kis-Tétényben gazdálkodott — s mint mondják, jó borokat

termelt. A gazdálkodásról szólva, meg kell említenünk az idősebb testvér, Imre szerepét is, aki mint mezőgazda és szakíró jóval többre vitte öccsénél. Az első magyar nyelvű gazdasági tanintézet, s az első növénynevelési intézet alapítója. Ha nincs is róla elnevezve tér, nincs köztéri szobra, mint Gábornok, a különböző honi lexikonok kétszer akkora terjedelemmel emlékeznek meg róla, mint öccséről. Több maradt utána, ami maradandó!

Klauzál Gáborból igazán maradandók remekbeszabott közgyűlési beszédei.

Síremléke a belvárosi temetőben áll. A város kegyelelte szépen rendbehozta az utóbbi időben. Szép vers örökíti meg érdemeit az emlékművön. Jól is olvasható, s ez különösen jólesik a jelenbeli látogatóknak. De... ez az emléktábla még inkább a múlt századnak szól. Nekünk már hiányos. Nincs föltüntetve a síremléken, hogy, aki ott alant nyugszik, „valamiféle” magyar miniszter is volt, s nem is valamiféle, hanem a forradalmi, első magyar minisztériumnak tagja, 1848-ban...

Egyszer talán a szülőváros, Szeged kegyelelte is eljuthat Számwald-Stahel Gyula sírjái, ahol messze földön, porai nyugszanak. Most, a Petőfi ünnepi évben állítsuk barátja jelképes fejfáját a szegedi 48-as hősök emléke elére...

1824. szeptember 25-én a szegedi plébánia hivatalban Kreminger György bizonyára csóválta a fejét, midőn egy újszülöttlőtnél, az apa, Számwald András budai helytartótanácsi számvizsgáló kívánságára így kellett bejegyezni a nevet: Julius Caesar, Franciscus, Fridericus, Andreas Számwald...

Akkor még senki sem láthatott a jövőbe. Ki gondolta volna, hogy a kis fiúcskából valóban Caesar lesz, nem fog rácafolni az előlegezett hírnévre, s 40 év múlva nevéhez fűződik majd az Újvilágban, a Virginia állambeli, piedmonti csata sikere, ahol Lincoln elnök hívei végső csapást mértek a rabszolgatartók hadseregére...

Mert ez történt. Stahel-Számwald Gyula 1864-ben, mint hadtestparancsnok, tábornok, lovasdivíziója élén „személyes lélekjelenlétével és bátorságával” döntő győzelmet arat az unionisták javára. Harc közben egyszer már megsebesült, s a kötözőhelyen hallotta, hogy a győzelmes harc megingott. Újra nyeregbe emeltette magát, s hogy Hunter tábornok szembe támadhassa az ellenséget, ahogy volt, sebesültvérezen a déliek oldalának vezette lovas „halálohamát”. Ezzel el is dőlt az ütközet sorsa.

A legnagyobb katonai kitüntést, a „Medal of Honor”-t kapta a kongresszustól.

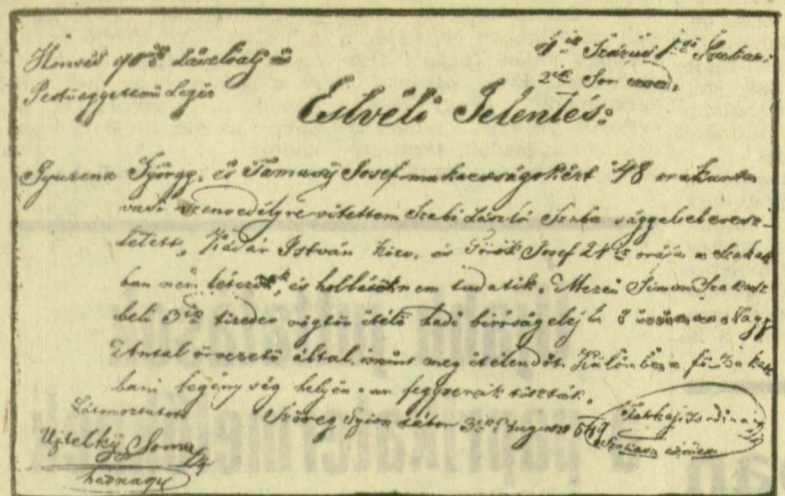
1912. december 6-án, a Washington melletti Arlington-temetőben, díszes katonai pompával helyezték nyugalomra Számwald-Stahel Gyula altábornagyot. Admirálisok és tábornokok vitték vállukon koporsóját, melyen az Egyesült Államok elnökének utolsó üdvözlése mellett piros-fehér-zöld szalagos koszorú volt, ezzel a felirattal: Magyarországot gyászolja a fiát.

Mire lehetett büszke életében

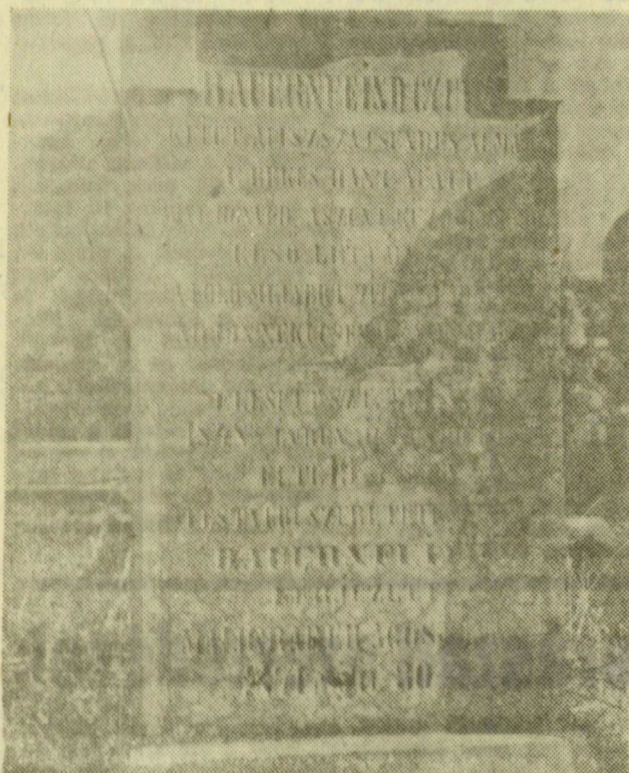

Szab. kir. Szeged városi nemzetőrök, 1848

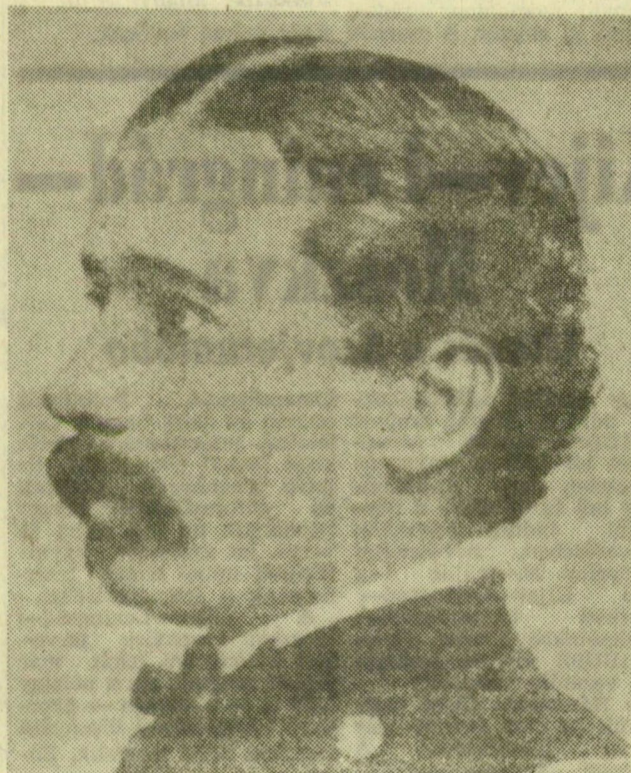
SZEGEDI 48-AS NEMZETŐRÖK

ESTI JELENTÉS A SZÖREGI TÁBORBÓL (1849. AUGUSZTUS 3-ÁN)

BAUERNFEIND GYULA SZEGEDI SÍREMLÉKE

PETŐFI SZEGEDI BARÁTJA, LINCOLN ALTÁBORNAGYA, STAHEL-SZÁMWALD GYULA

DEBRECENYI IGNÁC, „KÉT NEMZET HŐSE”